

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויחדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרֻשַׁת קֶרַח

כח' סיון תשפ"ו

הפטרה: ויאמר שמואל

שבת מברכים הודש תמוז שיהול בימים שני ושלישי

המולד ביום שני 6:45 16 חלקים

יציאת שבת ר"ת: 21:15

גיליון 965

יציאת השבת:

20:32

ירושלים: 20:28

מניסת השבת:

19:18

ירושלים: 19:10

לְשֵׁם שָׁמַיִם...

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

במשנה באבות מובא כי מחלוקת שאינה לשם שמים אין סופה להתקיים. דוגמא למחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קורח וכל עדתו שבאו לקנטר את משה ואהרן מתוך רצונם לקבל כבוד ושררה, וכיוון שלא הייתה כוונתם לשם שמים לא נתקיימה, ומסופר על סופם (במדבר טז, לב-לג): "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש, וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל".

אך קשה מדוע לא הוזכר הצד השני של המחלוקת: משה ואהרן, כמו שנוכרו קודם במשנה הלל ושמאי שמחלוקתם הייתה לשם שמים? יש אומרים, כי הטעם כיוון שבמחלוקת הלל ושמאי שני הצדדים היו שווים ולכן הוזכרו שניהם, אך במחלוקת קורח שני הצדדים אינם שווים, שהרי משה ואהרן כוונתם הייתה לשם שמים, ולפיכך נקראה מחלוקת זו על שם קורח ועדתו בלבד.

יש מפרשים כי זו ההוכחה לכך, כי מחלוקת זו לא הייתה לשם שמים, שהרי קורח ועדתו היו חלוקים בינם לבין עצמם, העובדה שמאיתים וחמישיים איש התמודדו על משרת הכהן הגדול, בידעם כי במבחן המחנות יבחר איש אחד בלבד וכל השאר ימותו, ואף על פי כן מתוך תאוות הכבוד והשררה התמודדו כולם, והדבר היחידי שקישר אותם הייתה המחלוקת על משה רבנו. לפיכך נקראת המחלוקת על שם קורח ועדתו ולא נזכר שמם של משה ואהרן, כיון שהם חלקו בינם לבין עצמם. הבה נרחק ממחלוקת וכל הדומה לה ונחזק את האחוזה, השלום והרעות שהם הבסיס האיתן של עם ישראל.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

ריבוי דעות לעומת מחלוקת

מחלוקת נתפסת אצלנו כדבר גרוע שיש להתרחק ממנו. האם תמיד המחלוקת אסורה? מתוך המשנה באבות עולה שיש מקום למחלוקת, יש במחלוקת משהו מופרה המוסיף הבנה ועניין, ואולם הדבר תלוי אם המחלוקת נעשית לשם שמים או לא.

כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאִינָה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאִינָה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו:

אבות ה, יז

רבנו עובדיה מברטנורא

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – כלומר, שאנשי המחלוקת ההיא מתקיימים ואינם אובדין. במחלוקת הלל ושמאי שלא אבדו לא תלמידי בית שמאי ולא תלמידי בית הלל. אבל קרח ועדתו אבדו. ואני שמעתי פירוש סופה. תכליתה המבוקש מענינה. והמחלוקת שהיא לשם שמים, התכלית וסוף המבוקש מאותה מחלוקת להשיג האמת. וזה מתקיים כמ"ש מתוך הויכוח יתברר האמת. וכמו שנתברר במחלוקת הלל ושמאי. שהלכה בבית הלל ומחלוקת שאינה לשם שמים תכלית הנרצה בה היא בקשת שררה ואהבת הניצוח. וזה הסוף אינו מתקיים. כמו שמצינו במחלוקת קרח ועדתו. שהתכלית וסוף כוונתם היתה בקשת הכבוד והשררה והיו להיפך:

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים – במשנה הקודמת למדנו על שני סוגי אהבה, ובאה משנתנו ללמד על שני סוגי מחלוקת. כל מחלוקת שהיא לשם שמים, כדי לברר את האמת, ולא לקנטר או להתנצח, עתידה מחלוקת זו להגיע לביורור האמת ולקיים את הדברים שיתלבנו בה.

ושאִינָה לשם שמים אין סופה להתקיים – אך מחלוקת שאינה לשם שמים אלא לצורך קינטור או התנצחות, סוף אותה מחלוקת שאין תכליתה מתקיימת. איזו היא מחלוקת שהוא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי – דוגמא למחלוקת שהיא לשם שמים היא מחלוקת הלל ושמאי, שמתוך מחלוקתם נתבררה ההלכה ונקבעה לדורות ומכאן שיש מקום למחלוקת, אם היא לשם שמים, ואולם פעמים שריבוי המחלוקת היא תוצאה של חסרון בשימוש תלמידי חכמים ולימוד התורה וכמובא בתלמוד (סנהדרין פח, ב): "מתחילה לא היו מרבין הוצרך הדבר לשאול שואלין מבית דין שבעירן, אם שמעו אמרו להן, ואם לאו באין לזה שסמוך לעירן. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח הר הבית. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו באין לזה שעל פתח העזרה. ואומר: כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך למדתי וכך למדו חברי. אם שמעו אמרו להם, ואם לאו אלו ואלו באין ללשכת הגזית, ששם יושבין מתמיד של שחר עד תמיד של בין הערבים. ובשבתות ובימים טובים יושבין בחיל. נשאלה שאלה בפניהם, אם שמעו אמרו להם, ואם לאו עומדין למניין. רבו המטמאים טמאו, רבו המטהרין טהרו. משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו

והדברים שיתלבנו בה.

והוא לשם שמים שהוא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי – דוגמא למחלוקת שהיא לשם שמים היא מחלוקת הלל ושמאי, שמתוך מחלוקתם נתבררה ההלכה ונקבעה לדורות ומכאן שיש מקום למחלוקת, אם היא לשם שמים, ואולם פעמים שריבוי המחלוקת היא תוצאה של חסרון בשימוש תלמידי חכמים ולימוד התורה וכמובא בתלמוד (סנהדרין פח, ב): "מתחילה לא היו מרבין

וכיוון שלא היתה כוונתם לשם שמים לא נתקיימה, ומסופר על סופם (במדבר טו, לב-לג): "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש, וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל".

ואולם ריבוי חילוקי דעות הוא אחד ממאפייני השיח ההלכתי לדורותיו. בעוד המקרא מדבר בעיקרו בקול אחד, עולמם של חכמים משמיע קולות הרבה, מבטא ריבוי דעות ומשקף ויכוח פנימי כמעט בכל עניין העולה לדיון, עד כדי כך שהווי הלימוד בבית המדרש מתואר לעתים כ"מלחמתה של תורה", המרמז לוויכוחים וההתנצחויות שהם חלק מהותי של חוויית הלימוד. כיוצא בזה דרש ר' אלעזר בן עזריה על הפסוק "דברי חכמים כדרבנות וכמסמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרועה אחד".

"בעלי אסופות" - אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם "נתנו מרועה אחד" - אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים, ברוך הוא, דכתיב: "וידבר אלהים את כל הדברים האלה" (שמות כ, א). אף אתה עשה אזניך כאפרכסת וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין (חגיגה ג, ב).

צריך לדעת מתי לחלוק. מצד אחד עלינו להיזהר ממחלוקת הנובעת מאינטרס אישי, אך מצד שני מחלוקת שענינה בירור האמת חשובה לדרך הלימוד, כל זמן שהיא אמצעי, ללא נגיעה אישית.

כל צרכן רבו מחלוקת בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות".

בין הלל לשמאי לא היו אלא מחלוקות מועטות, ואולם בין תלמידיהם רבתה המחלוקת. ופירש הרמב"ם: שני אנשים שווים בשכלם המחלוקות ביניהם מועטות, אך ככל שנתמעטה דרישת התלמידים ביחס לרבותיהם כך רבתה ביניהם המחלוקת.

לא שהם טועים בשמועות, מדגיש הרמב"ם, שהרי לא חייבנו הבורא אלא לשמוע אל השופט שיהיה בימים ההם, אלא שהיו צריכים לברר שמועותיהן הרבה יותר. ומכל מקום מחלוקות אלו של חכמנו נחשבים למחלוקת שהיא לשם שמים.

על שנאת המחלוקת ציווה הרמב"ם באיגרת המוסר לבנו וזו לשונו:

"אל תשקצו את נפשותיכם במחלוקת המכלה הגוף והנפש והממון ומה נשאר עוד. ראיתי לבנים השחירו, ופחות נפחתו, ומשפחות נספחו, ושרים הורדו מגדולתם ועיירות גדולות נתערערו, וקיבוצים נפרדו, ויחידים נפסדו, ואנשי אמונה אבדו, ונכבדים נקלו ונתבזו בסיבת המחלוקת. נביאים נבאו וחכמים חכמו ופילוסופים חפשו ויספו לספר רעת המחלוקת ולא הגיעו לתכליתה. לכן שנאו אותו ונוסו מפניו והתרחקו מכל אוהביו וגואליו ורעיו. וגם אל כל שאר בשרכם אוהב מדנים התנכרו ורחקו קרבתם, פן תספו בכל חטאתם".

ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו - דוגמא למחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קורח וכל עדתו שבאו לקנטר את משה ואהרן מתוך רצונם לקבל כבוד ושררה,

הלכות נשיאת כפים

א. מצות עשה מן התורה שהכהנים יברכו את ישראל בנשיאת כפים. וכל כהן שנמצא בבית הכנסת בעת שהחזן קורא "כהנים" בעת חזרת השליח צבור, ואינו עולה לדוכן לברך את ישראל, אף על פי שביטל מצות עשה אחת, הרי זה כאילו עובר על שלש מצות עשה, שנאמר, כה תברכו, אמור להם, ושמו את שמי על בני ישראל. וכל כהן שעולה לדוכן ומברך את ישראל, גם הוא מתברך, שנאמר ואברכה מברכך. ואפילו אם אין שם כהן אלא כהן אחד, אם קראו כהנים ולא עלה, הרי זה עובר בעשה.

ב. במה דברים אמורים, שכהן שלא נשא כפיו כאילו עובר על ג' מצות עשה, אם היה הכהן בבית הכנסת בשעה שקראו כהנים, או אם אמרו לו לעלות או ליטול ידיו. אבל אם לא היה בבית הכנסת בשעה שהשליח צבור קרא כהנים, אינו עובר אפילו בעשה דכה תברכו. לפיכך כהנים שאינם יכולים לעלות לדוכן מסיבת חולשה או זיקנה מופלגת, יצאו מבית הכנסת בשעה שקורא החזן כהנים. ואף על פי שאחר כך יכולים לחזור מיד, מכל מקום כדי שלא יאמרו שהם פגומים נהגו שלא להכנס לבית הכנסת עד שיגמרו ברכת כהנים. אבל כהנים בריאים היוצאים לחוץ כדי שלא לברך, הם בכלל מה שאמרו, שכל כהן שאינו מברך אינו מתברך.

ג. כהנים שאינם ראויים לעלות לדוכן, כגון כהן שנשא גרושה, או כהן שהוא חלל וכדומה, ואפילו הפסולים מדרבנן, אינם צריכים לצאת מחוץ לבית הכנסת בשעה שהשליח צבור קורא כהנים, שהרי אין חונתו אלא על הכשרים לישא כפיהם. ויש אומרים שהדין כן אפילו אין שם כהנים אחרים אלא אלה שחכמים פסלו. ומכל מקום כשאין בבית הכנסת כהנים אחרים רק אלו הפסולים מדרבנן טוב שיצאו לחוץ קודם 'רצה'. ונכון שהמקריא כהנים, יכוין בדעתו שאינו קורא כי אם לראויים לנשיאת כפים, ואין בהם פיסול אפילו מדרבנן.

ד. מצות נשיאת כפים היא מן התורה גם בזמן הזה שאין לנו בית המקדש ובטלה העבודה בבית המקדש. יש אומרים שכשם שיש מצוה על הכהנים לברך את ישראל כך יש מצוה על הישראל להתברך מפי הכהנים. ויש חולקים.

ה. אין נשיאות כפים בפחות מעשרה, דהוי בכלל דברים שבקדושה שאינם נאמרים אלא בעשרה. והכהנים בכלל המניין, לפי שהכהנים גם הם בכלל הברכה, מדכתיב ואני אברכם, כלומר לכהנים. אבל קטן אינו מצטרף למנין, כמו שאינו מצטרף למנין לחזרה ולקדיש.

ו. אם היו עשרה בתחלת החזרה, ויצאו מקצתם, ונשארו רוב מנין והשליח צבור ממשיך בתפלת החזרה, אין לכהנים לישא את כפיהם, שאין להם להתחיל בברכת כהנים כשאין מנין בבית הכנסת. אבל אם היה מנין בבית הכנסת, והתחילו הכהנים בברכתם, ויצאו מקצת מהעשרה, אין לכהנים להפסיק, אלא ימשיכו את ברכת כהנים אף שאין שם מנין.

ז. המנהג פשוט בארץ ישראל שהכהנים נושאים כפיהם בכל יום בין בימי החול בין בשבתות וימים טובים. ומרן הבית יוסף השבח השביח מנהג זה. אולם חלק מהאשכנזים בערי הגליל בארץ ישראל לא נהגו לישא כפיהם בימי החול. אבל יותר נכון שגם הם ינהגו לישא כפיהם בכל יום, כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל.

[ע"פ ילקוט יוסף לראש"ל צ"ה הגר"י יוסף שליט"א]

לעילוי נשמות אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - גלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: ציפורה וידועה לוי. שרה בת שמחה. עור בן עשה. תקוה בת עזרה. אלגרה בת גאן. אסתר בת זרבה. מול בת עננה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. הראל בן אביגיל. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. עדן בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בר בן מיכל. דוד ביטון הי"ו. לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף. הגר"מ אלה. רבי מסעוד מלול. רבי יעקב זכרם שושן. יצחק דני. מקסים דני. מירחום. ישראל אברהם טק. אהרן מנחם. דוד גורסמן. משה פלד. מרדכי בן דנו. אסתר וענבר נחום. עמוס דבור. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. איהרן שמוען. ציונה בת דוד. יצחק ולאה אסתר. עזריה עמוס. חיה רחל לוי. בנימין יהודה. משה שמוען. אסתר אלקוב. אברהם בן שמואל אלעזר. לאור רחמים. דבורה ואילן מנחם. מוסא ועקב. אהרן שושן. אלה שושן. יצחק בן שמואל. אורי יצחק אילון ז"ל. אורי יצחק אילון ז"ל. סני אורי יעקב שושן הי"ד. לע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שונדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וצביה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד. אברהם ולאה ציטרון ז"ל. להחזרת נעדר צה"ל ושביו ובהם: גיא חבר, יהודה כץ, רון ארד הי"ד. למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483